

เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการทำหมันและแนวโน้มในการทำหมัน
ระหว่าง ปี พ.ศ. 2521 และ พ.ศ. 2527

ร้อยตำรวจเอกหญิง ยุพิน อารุ่งเรือง

ศูนย์วิทยทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสังคมวิทยาบัณฑิต

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2530

ISBN 974-568-477-5

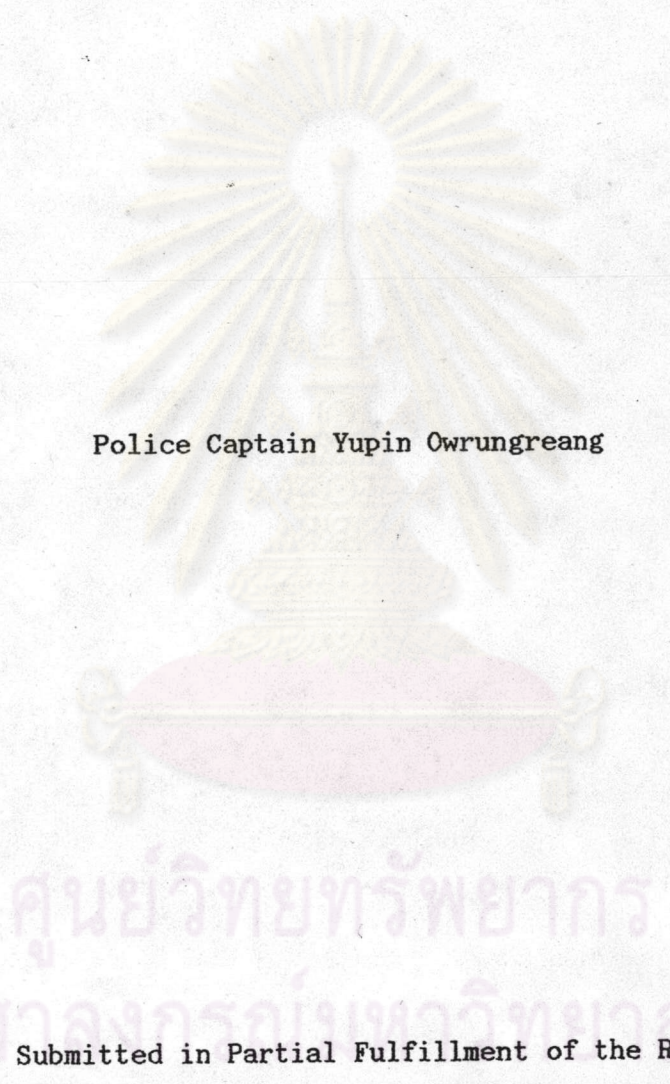
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

014246

i 10293747

A COMPARATIVE STUDY OF FACTORS AFFECTING STERILIZATION
AND ITS TREND BETWEEN 1978 & 1984

Police Captain Yupin Owrungreang

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts
Department of Sociology and Anthropology
Graduate School
Chulalongkorn University

1987

ISBN 974-568-477-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์

เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการทำหมันและแนวโน้มในการทำหมัน

ระหว่างปี พ.ศ. 2521 และ พ.ศ. 2527

โดย

ร้อยตำรวจเอกหญิง ยุพิน อารุ่งเรือง

ภาควิชา

สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับเป็น ส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

.....
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรากัญ)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สัจฉนา วิบูลย์เศรษฐ์)
ประธานกรรมการ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ)
กรรมการ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุรัชชัย หวันแก้ว)
กรรมการ

ยุพิน อวาร์รุ่งเรือง, ร้อยตำรวจเอกหญิง : เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการทำหมันและแนวโน้ม
ในการทำหมันระหว่างปีพ.ศ.๒๕๒๑ และ พ.ศ.๒๕๒๗ (A COMPARATIVE STUDY OF
FACTORS AFFECTING STERILIZATION AND ITS TREND BETWEEN 1978 & 1984)

อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ, ๑๑๐ หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยต่างๆที่มีผลกระทบต่อและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ
การทำหมันในปีพ.ศ.๒๕๒๑ และพ.ศ.๒๕๒๗ และเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการทำหมันระหว่างปีพ.ศ.๒๕๒๑
และพ.ศ.๒๕๒๗ โดยใช้ข้อมูลจากโครงการสำรวจสภาวะการคุมกำเนิดแห่งประเทศไทย รอบที่ ๑ (CPS1)
และรอบที่ ๓ (CPS3) แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น ๒ ตอน คือตอนแรก วิเคราะห์ในรูปตารางโดยการเสนอ
ร้อยละของการทำหมันจำแนกตามตัวแปรอิสระตัวเดียวและตัวแปรคุม ๒ ตัว ตอนที่สองวิเคราะห์ตัวแปรอิสระ
อย่างน้อย ๒ ตัว

ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามคือการทำหมันกับตัวแปรอิสระตัวเดียว จาก
CPS1 ตัวแปรอิสระ ๕ ใน ๗ ตัวมีผลต่อการทำหมันอย่างมีนัยสำคัญ ความรู้เรื่องการทำหมันหญิงเป็นปัจจัย
ที่มีผลต่อการทำหมันมากที่สุด ระดับการศึกษาของสตรีและอายุเมื่อแรกสมรสมีผลต่อการทำหมันน้อยที่สุด
จาก CPS3 ตัวแปรอิสระ ๗ ใน ๘ ตัวมีผลต่อการทำหมันอย่างมีนัยสำคัญ อายุและความรู้เรื่องการทำหมัน
หญิงเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการทำหมันมากที่สุด อายุเมื่อแรกสมรสมีผลต่อการทำหมันน้อยที่สุด

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามคือการทำหมันกับตัวแปรอิสระทุกตัว พบว่า จาก CPS1 ตัวแปร
อิสระทั้ง ๗ ตัวมีผลต่อการทำหมันอย่างมีนัยสำคัญ อายุเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการทำหมันมากที่สุด รองลงมาคือ
อายุเมื่อแรกสมรส ระดับการศึกษาของสตรีเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการทำหมันน้อยที่สุด จาก CPS3 ตัวแปรอิสระ
ทั้ง ๘ ตัวมีผลต่อการทำหมันอย่างมีนัยสำคัญ ความรู้เรื่องการทำหมันหญิงเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการทำหมันมาก
ที่สุด รองลงมาคืออายุ อาชีพของสตรีเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการทำหมันน้อยที่สุด

จากการวิเคราะห์ทั้งสองตอน สรุปได้ว่า ความรู้เรื่องการทำหมันหญิงและอายุเป็นปัจจัยที่มีผล
ต่อการทำหมันมากที่สุด

ภาควิชา สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
สาขาวิชา ประชากรศาสตร์
ปีการศึกษา ๒๕๓๐

ลายมือชื่อนิติ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

YUPIN OWRUNGREANG, POLICE CAPTAIN : A COMPARATIVE STUDY OF FACTORS
AFFECTING STERILIZATION AND ITS TREND BETWEEN 1978 & 1984. THESIS
ADVISOR : ASSO.PROF.PICHIT PITAKTEPSOMBATI, Ph.D. 110 PP.

The purposes of this study are to investigate the effects of selected factors on sterilization and to examine the trend of these effects between 1978 (CPS1) and 1984 (CPS3).

Result from the tabular analysis were: From CPS1, Five of seven independent variables were significantly related to sterilization. Women's knowledge in tubal ligation was the most influential factor while women's age at first marriage was the least influential factor affecting sterilization. From CPS3, Seven of eight independent variables were significantly related to sterilization. Women's age was the most influential factor while women's age at first marriage was the least influential factor affecting sterilization.

Result from the Multivariate Analysis were: From CPS1, All seven independent variables were significantly related to sterilization. Women's age was the most influential factor while women's education was the least important factor in determining sterilization. From CPS3, All eight independent variables were significantly related to sterilization. Women's knowledge in tubal ligation was the most influential factor while women's occupation was the least important factor in determining sterilization.

In conclusion, Results from both types of analysis evidently confirm the importance of women's knowledge in tubal ligation and their age in determining sterilization.

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา.....
สาขาวิชาประชากรศาสตร์.....
ปีการศึกษา๒๕๓๑.....

ลายมือชื่อนิติกร
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

หัวข้อวิทยานิพนธ์ เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการทำหมันและแนวโน้มในการทำหมัน
ระหว่างปี พ.ศ. 2521 และ พ.ศ. 2527
ชื่อนิสิต ร้อยตำรวจเอกหญิง ยุพิน อารุ่งเรือง
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ
ภาควิชา สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
ปีการศึกษา 2530

บทคัดย่อ

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบและปัจจัยที่มีผลต่อการทำหมันที่สำคัญต่อการทำหมันในปี พ.ศ. 2521 และ พ.ศ. 2527 และเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการทำหมันระหว่างปี พ.ศ. 2521 และ พ.ศ. 2527 ว่าเปลี่ยนแปลงหรือไม่เพียงใด โดยใช้ข้อมูลจากโครงการสำรวจสถานะการคุมกำเนิดในประเทศไทย รอบที่ 1 (CPS1) ซึ่งเก็บข้อมูลเมื่อปี พ.ศ. 2521 และรอบที่ 3 (CPS3) ซึ่งเก็บข้อมูลเมื่อปี พ.ศ. 2527 ตัวอย่างที่อยู่ในข่ายของการวิเคราะห์เป็นสตรีอายุ 15-49 ปี ที่สมรสและอยู่กินกับสามี ซึ่งใน CPS1 มีสตรีตัวอย่าง 2,812 คน และใน CPS3 มีสตรีตัวอย่าง 7,161 คน

การศึกษาค้นคว้าแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนแรกวิเคราะห์ในรูปแบบตารางโดยการเสนอร้อยละของการทำหมันจำแนกตามตัวแปรอิสระตัวเดียวและคุมด้วยตัวแปร 2 ตัว คือ เขตที่อยู่อาศัยและจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ ใช้ Chi-square test (χ^2 -test) ทดสอบความมีนัยสำคัญของความเป็นอิสระและใช้ Cramer's V (V) วัดความสัมพันธ์เชิงเนื้อหา ตอนที่สองวิเคราะห์ตัวแปรอิสระอย่างน้อย 2 ตัว (Multivariate analysis) ซึ่งจะช่วยให้สรุปว่าในบรรดาตัวแปรอิสระทั้งหลายตัวแปรใดเป็นตัวแปรที่มีผลต่อการทำหมันมากที่สุดเมื่อคุมตัวแปรอิสระตัวอื่น ๆ

ผลจากการศึกษาที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามคือการทำหมันกับตัวแปรอิสระตัวเดียวพบว่า จาก CPS1 ตัวแปรอิสระ 5 ใน 7 ตัว มีผลต่อการทำหมันอย่างมีนัยสำคัญซึ่งวัดโดย χ^2 -test และเมื่อวัดตัวแปรอิสระทั้ง 7 ตัวโดย Cramer's V ความรู้เรื่องการทำหมันหญิงเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการทำหมันมากที่สุด ในขณะที่ระดับการศึกษาของสตรีและอายุเมื่อแรกสมรสมีผลต่อการทำหมันน้อยที่สุด จาก CPS3 ตัวแปรอิสระ 7 ใน 8 ตัวมีผลต่อการทำหมันอย่างมีนัยสำคัญ อายุและความรู้เรื่องการทำหมันหญิงมีผลต่อการทำหมันมากที่สุด ในขณะที่อายุเมื่อแรกสมรสมีผลต่อการทำหมันน้อยที่สุด

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามคือการทำหมันกับตัวแปรอิสระทุกตัว พบว่าจาก CPS1 ตัวแปรอิสระทั้ง 7 ตัว มีผลต่อการทำหมันอย่างมีนัยสำคัญ และจากค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยที่ปรับฐานแล้วของตัวแปรอิสระต่อการทำหมัน อายุเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด รองลงมาคืออายุเมื่อแรกสมรส ในขณะที่ระดับการศึกษาของสตรีเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการทำหมันน้อยที่สุด จาก CPS3 ตัวแปรอิสระทั้ง 8 ตัว มีผลต่อการทำหมันอย่างมีนัยสำคัญ ความรู้เรื่องการทำหมันหญิงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด รองลงมาคืออายุ อาชีพของสตรีเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการทำหมันน้อยที่สุด

จากการวิเคราะห์ทั้ง 2 ตอน สรุปได้ว่า ความรู้เรื่องการทำหมันหญิงและอายุ มีผลต่อการทำหมันมากที่สุด

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title A Comparative study of factors affecting sterilization
and its trend between 1978 & 1984
Name Police Captain Yupin Owrungreang
Thesis Advisor Associate Professor Pichit Pitaktepsombati Ph.D.
Department Sociology and Anthropology
Academic Year 1987

ABSTRACT

The purposes of this study are to investigate the effects of selected socio-demographic and economic factors on sterilization and to examine the trend of these effects between 1978 and 1984. The study was based on two national sample surveys: "The Contraceptive Prevalence Survey" conducted in 1978 (CPS1) and "The Contraceptive Prevalence Survey" conducted in 1984 (CPS3). The number of cases in the analysis from the CPS1 was 2,812 and from the CPS3 was 7,161 of currently married women in childbearing age.

The analysis was divided into two parts. The first part was a tabular analysis of each independent variable and one dependent variable (sterilization), controlled by two independent variables (place of residence and number of living children). To assess and compare each factor's effect on sterilization, χ^2 -test and Cramer's V were used. The second part of the analysis was a Multivariate Analysis of multiple independent variables and sterilization. This aimed at assessing and comparing the effects of each factor on sterilization while controlling for other variables.

Results from the tabular analysis were:

From CPS1, It was found that five out of seven independent variables were significantly related, as measured by χ^2 -test, to sterilization. Among these seven independent variables, women's knowledge in tubal ligation was the most influential factor while

women's education and age at first marriage were not significantly related to sterilization and also, as measured by Cramer's V, they were the least influential factors in affecting sterilization.

From CPS3, It was found that seven out of eight independent variables were significantly related to sterilization. Women's age and their knowledge in tubal ligation, as measured by Cramer's V, were the most important variables in effecting sterilization. Women's age at marriage was the least significant factor in affecting sterilization.

Results from the Multivariate Analysis were as follows:

From CPS1, It was found that all seven independent variables were significantly related to sterilization. Based on the standardized regression coefficient, women's age was the most influential factor. The second important factor was women's age at marriage while women's education was the least important factor in determining sterilization.

From CPS3, all eight independent variables were significantly related to sterilization. In addition, it was found that women's knowledge in tubal ligation was the most important factor in affecting sterilization. The second important factor was women's age while women's occupation was the least influential factor.

In conclusion, results from both types of analysis evidently confirm the importance of women's knowledge in tubal ligation and their age in determining sterilization.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจากหลาย ๆ ท่าน ผู้เขียน
ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งท่านได้
ให้ความกรุณา ให้คำแนะนำ ดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดีแก่ผู้วิจัยมาตลอด ขอกราบขอบพระคุณ
รองศาสตราจารย์ ดร.พีรสิทธิ์ คำานวนศิลป์ ที่อนุญาตให้ใช้ข้อมูลโครงการสำรวจสภาวะการ
คุมกำเนิดในประเทศไทย รอบที่ 1 และรอบที่ 3 ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
สุวิไล วัลย์เศรษฐ์ ประธานการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุริชัย หวันแก้ว
กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและตรวจแก้วิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณสมาคม
วางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทยที่ให้ทุนในการทำวิทยานิพนธ์ โดยให้ผ่านมูลนิธิ
ศาสตราจารย์ ดร.วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ

ผู้เขียนได้รับความเอื้อเฟื้อในด้านต่าง ๆ จากบุคคลหลายท่าน ขอขอบคุณไว้ ณ
อาทิเช่น เจ้าหน้าที่สถาบันประชากรศาสตร์ทุกท่าน, พี่ ๆ, น้อง ๆ, เพื่อน ๆ ทุกคน

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และ พันตำรวจโท นายแพทย์ ฉัตรชัย อังสุโรจน์
ที่ช่วยสนับสนุนและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมาจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

ยุพิน อารุ่งเรือง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๘
กิตติกรรมประกาศ.....	๙
สารบัญตาราง.....	๑๐
บทที่	
1. บทนำ.....	1
2. ระเบียบวิธีวิจัย	
แหล่งข้อมูล.....	29
ตัวแปรที่ใช้เพื่อการศึกษา.....	35
ข้อจำกัดของข้อมูล.....	37
วิธีวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล.....	37
ลักษณะทั่วไปของตัวอย่าง.....	38
3. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	48
4. สรุปและข้อเสนอแนะ.....	104
บรรณานุกรม.....	105
ประวัติผู้เขียน.....	110

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	สถิติการทำหมันในประเทศไทย.....	3
2	อัตราส่วนร้อยละของสตรีอายุ 15-44 ปีที่สมรสและอยู่กินกับสามี ซึ่งกำลังใช้วิธีการป้องกันการปฏิสนธิ แยกตามวิธีที่ใช้ จากการสำรวจ.....	5
3	ร้อยละของการทำหมันในเขตชนบท ประเทศเกาหลี จำแนกตามปัจจัยต่าง ๆ	14
4	แสดงจังหวัดที่ถูกเลือกเป็นตัวอย่างใน CPS1.....	31
5	แสดงจังหวัดที่ถูกเลือกเป็นตัวอย่างใน CPS3.....	33
6	อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่สมรสและอยู่กินกับสามี จำแนกตามอายุ.....	38
7	อัตราส่วนร้อยละของสตรี จำแนกตามการศึกษา.....	39
8	อัตราส่วนร้อยละของสตรี จำแนกตามระดับการศึกษาของสามี.....	40
9	อัตราส่วนร้อยละของสตรี จำแนกตามอาชีพ.....	41
10	อัตราส่วนร้อยละของสตรี จำแนกตามอายุเมื่อแรกสมรส.....	42
11	อัตราส่วนร้อยละของสตรี จำแนกตามความต้องการบุตรเพิ่ม.....	42
12	อัตราส่วนร้อยละของสตรี จำแนกตามความรู้เรื่องการทำหมัน.....	43
13	อัตราส่วนร้อยละของสตรี จำแนกตามแหล่งบริการคุมกำเนิด.....	44
14	อัตราส่วนร้อยละของสตรี จำแนกตามการตั้งครรภ์ การแท้งบุตร จำนวนบุตรที่เสียชีวิต และจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่.....	45
15	อัตราส่วนร้อยละของการทำหมันของคู่สมรส.....	46
16	อัตราส่วนร้อยละของสตรี จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย.....	46
17	อัตราส่วนร้อยละของสตรี จำแนกตามศาสนา.....	47
18	ร้อยละของการทำหมันของสตรี จำแนกตามอายุ เขตที่อยู่อาศัย และจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่.....	53
19	ร้อยละของการทำหมันของสตรี จำแนกตามระดับการศึกษา เขตที่อยู่อาศัย และจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่.....	59
20	ร้อยละของการทำหมันของสตรี จำแนกตามอายุเมื่อแรกสมรส เขตที่อยู่อาศัย และจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่.....	64
21	ร้อยละของการทำหมันของสตรี จำแนกตามอาชีพของสตรี เขตที่อยู่อาศัย และจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่.....	70
22	ร้อยละของการทำหมันของสตรี จำแนกตามความรู้เรื่องการทำหมันหญิง เขตที่อยู่อาศัย และจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่.....	76

ตารางที่		หน้า
23	ร้อยละของการทำหมันของสตรี จำแนกตามความรู้เรื่องการทำหมันชาย เขตที่อยู่อาศัย และจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่.....	82
24	ร้อยละของการทำหมันของสตรี จำแนกตามระดับการศึกษาของสามี เขตที่อยู่ อาศัย และจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่.....	86
25	ร้อยละของการทำหมันของสตรี จำแนกตามจำนวนบุตรที่เสียชีวิต เขตที่อยู่ อาศัย และจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่.....	90
26	ร้อยละของการทำหมันของสตรี จำแนกตามศาสนา เขตที่อยู่อาศัย และ จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่.....	94
27	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยที่ปรับฐานแล้วของตัวแปรอิสระต่อการทำหมัน.....	97
28	สรุปความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม (การทำหมัน) กับตัวแปรอิสระ.....	102

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย